

monijar Vel. Varadinskog kaptola kanonik Aleksa knez Hohenlohe, a Dömötörffy-ja zastupao je Jos. pl. Jurjević, doktor prava, profesor zagrebačke akademije, član juridičkog fakulteta peštanske univerze i ašešor zagrebačke županije. Jurjević je vrlo brojne goste u ime svoga mandataru najsvetnije primao i kroz tri dana gostio, priradio plesove, glazbu, gozbe itd., a pri tom su padale bezbrojne zdravice u čast kralju i kraljici, sretstvo, da pokažu: »ihre dankerfüllte Untertanen-Treue mit jubelnder Begeisterung«. A da se i kmetovi novoga, tako dobroga gospodara provesele, odpustio je on njima zaostatke, koji su iznosili 17 for. po domu, kao što nije ni od vlasti tražio naplate za liferovani ratni materijal i opremu. A ujedno dobiše svi »kein Kind ausgenommen« i mesa i kruha i vina kroz tri dana koliko su htjeli, »da uživaju radosti imućstva u obilju«. Danas je familije Dömötörffy nestalo, a kako reko, tek se stariji sjećaju egzistencije posljednjih članova.

2. Sajam na štefanje u Zagrebu u godini 1826.

Kako je u ono doba pred nešto više od sto godina izgledao sadašnji Jelačićev trg, za ono vrijeme sajmište, pokazuju nam one naivne, a ipak točne risarije na starim Meisterbriefima, na kojima nalazimo na sjevernoj strani trga pozidan cio niz kućica. — te su se dijelom i do kasnijih dana sačuvala —, dok na jugu od novosagrađene bolnice dalje tek dvije kuće i nekoliko potleušica postoji. Vrlo zgodan opis sajma na toj staroj Harmici donijela je »Luna« u 17. broju g. 1826., pa ga tu iznosimo, jer se u tom opisu pokazuje sav život grada u ono doba.

Osam dana prije izvjesila se zastava na starom tornju sv. kralja Stefana, a to je bio znak da sajam otpočinje, pa je i kućarenje i u Gornjem gradu i Kaptolu i u drugim jurisdikcijama bilo dozvoljeno. Na dan zavone sva zvona, a na urešenom oltaru vidi se srebrni veliki lik svečev, koji tamo ostaje kroz nekoliko svečanih dana. Na sam taj dan zatvoreno je kazalište i zabranjena svaka glazba, a slijedeći je dan sajmovanja, pa se tu skupi silan svijet sa sviju strana, tako da se nigdje stana ne može dobiti. Preko deset tisuća ljudi kreće se trgom i gradom — mnogo više stanovnika nije sav tadašnji Zagreb sam imao —, a šarenilo je nevjerovatno veliko. Ta čak iz 5 do 6 dana puta dalekih strana dolazili su sajmaru u Zagreb.

Te je godine bilo osobito povoljno vrijeme. Već u Ilici smjestila se kola, s — lukom. i sve je bilo već prvi dan rasprodano! Nu glavno je tržište 100 hvati dugački a 60 široki »Harmitzenplatz«, gdje se smjestilo do 300 što većih, što manjih šatora i »štandova«, u kojima se sve moguće potrepštine

prodavale. Cijeli red takovih šatora nudio je sušenu ribu, magjarski sir, slaninu, (»špek«), sapun, naročito segedinski. U drugom su redu krčmari, a pred njihovim šatorima peku se kobasice i meso na željeznim pećima, dok na drugoj strani seljaci peku meso »auf eine eigene Campagne - Weise«: naloži se vatra na tlu, a meso, srezano u komade peče se na drvenim štapićima. Baš kao i danas...

U trećem i četvrtom redu bile su seljakinje, koje su vrlo jeftino nudile platno, vrpce, končane stvari, pa opančari i čizmari, košarači, većinom stranci, koji su i ručne mlinove prodavali, trgovci s duhanom, kožari, remenari, užari iz grada i sa sela, te krznari i »Kepernekschneider«-i, koji su nudili pučke nošnje na prodaju. A u glavnoj su liniji bile prodavaonice domaćih trgovaca, koji su baš svakovrsnu robu izlagali, a najviše je privlačila oči narodna nošnja i za građanstvo i za seljaštvo. Kod Kaptolskih vrata prodavale se bačve, od kojih je drugi dan tek par komada preostalo. A u isto se doba održavao i sajam konja, pa su se nudili ne samo obični seoski konji već i takovi plemenite pasmine.

Dakako, da se nije zaboravilo ni na zabave za tu publiku. I onda je dolazila menažerija — tada je bila Rossi-jeva, koja je dopremila lava i lavicu iz Afrike; senegalskog leoparda, medvjede, majmune itd. A g. Mayrhofer iz Beča dojedrio je sa svojim »Theatrum mundi«, gdje su bile prekrasne geografske dekoracije pa se majstorski prikazivao izlaz sunca i bura na moru. A nije uzmanjkao ni »nordijski Herkules«, pa ni druge sitnije zabave.

U proslavu toga prvoga sajamskoga dana davao se ples u tadašnjem teatru (danas su tamo gornjogradske muzeji, a da se i glumci zaposle stvorilo se pozornicu pod vedrim nebom, da se prikaže zgodan komad.

Konačno primjećuje pisac izvještaja u »Luni«, da se pobrinulo za posvemašnji porredak, a osim patrola kroz dan i noć postavljen je policijski sud u posebnoj, za to određenoj prostoriji...

Do pred par decenija još je i dalje bilo živo sudjelovanje građanstva u te dane, a poslije 1918. odijelio se sajam sasvim od građanstva tako, da je danas taj, kroz stoljeća važni sajam postao trgovačkim danom kao i svi drugi sajmovi u godini.

3. Oprava kapele sv. Jurja i groblja uokolo.

Staro je groblje sv. Jurja napušteno i gotovo sasvim razvaljeno g. 1907., da učini mjesta parku za žive. Bilo je bez sumnje najzanimljivije groblje u Hrvatskoj, jer su se tu od početka XIX. stoljeća pokapale najvažnije ličnosti, pa je groblje bilo urešeno sa bezbroj vrlo lijepih spomenika, nu kod